

УДК: (347:366):330.341:004

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.7>

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ

Валько Л.А.,
аспірантка
кафедри цивільного права та процесу
юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
ORCID: 0009-0002-0027-2869
e-mail: lesiavalmail@gmail.com

Валько Л.А. Гармонізація законодавства України та ЄС у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг.

У статті розглянуто питання гармонізації законодавства України з правовими нормами Європейського Союзу (ЄС) у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг. Зосереджено увагу на впровадженні ключових директив і регламентів ЄС, таких як Директива 2019/770/ЄС про постачання цифрового контенту та послуг, Директива 2011/83/ЄС щодо прав споживачів та Регламент Digital Services Act (DSA). Зазначено, що Директива 2011/83/ЄС пропонує основні підходи до регулювання договірних відносин у сфері цифрових послуг, які потребують імплементації. Досліджено значення Директиви 2011/83/ЄС у контексті встановлення прозорості договірних відносин між споживачами та постачальниками цифрових послуг, зокрема щодо надання оновлень цифрового контенту.

Проаналізовано відповідність положень Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» та Закону «Про захист прав споживачів» європейським стандартам. Дослідження демонструє, що Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги» вже частково відповідає Директиві 2019/770/ЄС, але потребує подальшої адаптації. Особливу увагу приділено аналізу принципу «розумного строку», визначеного Директивою 2019/770/ЄС, та його недостатньому впровадженню в національне законодавство України. Охарактеризовано основні аспекти регулювання цифрових послуг в Україні, включно з вимогами до якості послуг, правами споживачів щодо оновлень контенту та забезпеченням їхньої безпеки.

Наголошено на важливості гармонізації законодавства для посилення правової сумісності між Україною та ЄС, забезпечення доступу споживачів до якісних цифрових послуг і стимулювання розвитку цифрової економіки. Виявлено проблемні аспекти, серед яких недостатнє регулювання оновлень цифрового контенту, обмежене застосування принципу «розумного строку» та недосконале врегулювання технічних характеристик цифрових послуг. Запропоновано рекомендації щодо адаптації Закону України «Про захист прав споживачів» з урахуванням специфіки цифрових послуг.

Розроблено пропозиції для покращення правового регулювання в Україні з урахуванням стандартів та практик Європейського Союзу. Особливу увагу приділено правовим гарантіям споживачів у разі порушення умов договорів щодо цифрових послуг. Підкреслено необхідність адаптації національних законів до стандартів ЄС, зокрема шляхом посилення вимог до постачальників цифрових послуг щодо якості, своєчасності оновлень та сумісності контенту. Вказано на актуальність подальшої імплементації положень Директив 2019/770/ЄС, 2011/83/ЄС та Digital Services Act для забезпечення ефективного захисту прав споживачів.

Ключові слова: договір, виконавець, споживач, цифровий контент, цифрові послуги.

Valko L.A. The Harmonization of ukrainian and EU legislation in the field of consumer rights protection for digital services.

The article examines the harmonization of Ukrainian legislation with the legal norms of the European Union (EU) in the field of consumer protection for digital services. Focus is placed on the

implementation of key EU directives and regulations, including Directive 2019/770/EU on the supply of digital content and services, Directive 2011/83/EU on consumer rights, and the Digital Services Act (DSA). It is noted that Directive 2011/83/EU offers key approaches to regulating contractual relationships in digital services, which require implementation. The significance of Directive 2011/83/EU is examined in the context of ensuring transparency in contractual relations between consumers and digital service providers, particularly regarding the provision of digital content updates.

The compliance of the “Law on Digital Content and Digital Services” and the “Law on Consumer Protection” with European standards is analyzed. The study shows that the Law of Ukraine, «On Digital Content and Digital Services,» partially aligns with Directive 2019/770/EU but requires further adaptation. Particular attention is paid to the analysis of the «reasonable time» principle defined in Directive 2019/770/EU and its insufficient implementation in Ukraine’s national legislation. Key aspects of digital services regulation in Ukraine are characterized by quality requirements, consumers’ rights to content updates, and safety assurance.

The importance of legislative harmonization for enhancing legal compatibility between Ukraine and the EU, ensuring consumer access to high-quality digital services, and stimulating the development of the digital economy is emphasized. Challenges are identified, including insufficient regulation of digital content updates, limited application of the “reasonable time” principle, and inadequate regulation of the technical characteristics of digital services. Recommendations are proposed for adapting the Law of Ukraine «On Consumer Protection» to the specifics of digital services.

Proposals have been developed to improve legal regulation in Ukraine, taking into account the standards and practices of the European Union. Particular attention is paid to legal safeguards for consumers in cases of breaches of digital service contracts. The necessity of adapting national laws to EU standards is highlighted, particularly by strengthening requirements for digital service providers regarding quality, timely updates, and content compatibility. The relevance of further implementation of the provisions of Directives 2019/770/EU, 2011/83/EU, and the Digital Services Act to ensure effective consumer rights protection is underscored.

Key words: contract, performer, consumer, digital content, digital services.

Постановка проблеми. Гармонізація законодавства України та ЄС у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг становить важливий аспект в інтеграційних процесах та забезпечує правову сумісність в умовах юридичних механізмів й стандартів, які відповідають вимогам ЄС і сприяють підвищенню рівня захисту прав споживачів в Україні. Це потребує глибокого аналізу даного механізму, імплементації норм в національне законодавство, а також розробки нових нормативних актів з урахуванням міжнародного досвіду та практик ЄС.

Стан опрацювання. Дослідженнями питання гармонізації законодавства України до норм ЄС із захисту прав споживачів займаються такі українські науковці, як Головка-Гавришева О.І., Гультай М.М., Коссак В.М., Микієвич М.М., Олійник Ю.І., Пархоменко Н.М., Пристай Р.А., Рогачова Г.А., Сьох К.Я., Траченко Л.А., Черняк О.Ю., Яворська І.М., Яновицька Г.Б. та інші. Дослідження цифрового контенту та цифрових послуг проводять Гайдай К., Крамар В.О., Саванець Л.М., Сліпченко А.С., Сліпченко С.О., Стахира Г.М. та інші.

Проте, науковцями досі не було досліджено саме питання захисту прав споживачів цифрових послуг в світлі імплементації законодавства Європейського Союзу.

Метою статті є дослідження стану гармонізації законодавства України з правовими нормами Європейського Союзу у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг.

Вклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому світі розвиток цифрових послуг значно вплинув на повсякденне життя та економічні відносини як у межах окремих країн, так і на міжнародному рівні. Швидкий розвиток цифрових технологій та електронної комерції зумовив необхідність створення відповідної нормативно-правової бази для забезпечення належного захисту прав споживачів цих послуг. Перед Україною, яка прагне інтеграції до Європейського Союзу, постало завдання із гармонізації свого законодавства з правовими нормами ЄС, зокрема, у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг.

Ця проблема є особливо актуальною, оскільки неузгодженість законодавства України з європейськими стандартами може негативно вплинути на інтеграційні процеси, обмежити доступ українських споживачів до якісних цифрових послуг та створити перешкоди для розвитку цифрової економіки. У зв’язку з цим, дослідження гармонізації українського законодавства з правовими нормами ЄС у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг набуває особливого значення.

Коссак В.М. зауважує, що в умовах інтернаціоналізації економічних зв'язків виникла потреба у гармонізації законодавства різних країн у сфері захисту прав споживачів, що доволі ефективно реалізується в державах Європейського Союзу [1, с. 141].

Відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), а саме, згідно Додатку XXXIX до Глави 20 «Захист прав споживачів» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво», Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати національне законодавство у сфері захисту прав споживачів із законодавством Європейського Союзу, забезпечуючи належний рівень захисту споживачів та створюючи умови для ефективного функціонування внутрішнього ринку, зокрема шляхом імплементації директив та регламентів ЄС у національну правову систему [2].

Пархоменко Н.М. слушно відзначає, що гармонізація є процесом цілеспрямованого зближення правових систем шляхом усунення суперечностей між ними та формування мінімальних правових стандартів через утвердження спільних правових принципів, що передбачає приведення законодавства держав-членів та країн не членів у відповідність з вимогами міжнародного права на підставі міжнародних договорів. При цьому, гармонізація може здійснюватися за допомогою різних засобів (адаптація, імплементація, стандартизація та ін.) і може передувати уніфікації законодавства або ж застосовуватися тоді, коли потреби в такій уніфікації немає [3, с. 340-341].

Підтримуємо позицію Гультай М.М. та Сьох К.Я., які зазначають, що імплементація є процесом перенесення норм ЄС та їх втілення в національне законодавство, тоді як адаптація полягає у приведенні законів України у відповідність до *acquis communautaire*, встановленого ЄС. Відтак, імплементація, як влучно підкреслюють науковці, є процесом зміни нормативно-правових актів України відповідно до тих нормативно-правових актів ЄС, на які Україна дала згоду та ратифікувала їх [4, с. 83].

На сучасному етапі процесу гармонізації законодавства України з нормами права Європейського Союзу (ЄС) можна констатувати, що основна увага приділяється правовідносинам, які врегульовані Директивами ЄС, але вони залишаються врегульованими в рамках чинного українського законодавства. Це явище можна пояснити тим, що для адаптації правової системи України до *acquis communautaire* (з франц. правового надбання/добробку ЄС) виникає необхідність заповнення існуючих правових прогалин, де національне регулювання є недостатнім або застарілим. Водночас, Директиви ЄС встановлюють стандарти, які вимагають імплементації на національному рівні, що зумовлює потребу в реформуванні окремих галузей українського права для їх приведення у відповідність з європейськими стандартами.

У цьому контексті з метою оцінки відповідності національного законодавства України до стандартів ЄС у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг, звертаємось до поділу правовідносин Рогачової Г.А. на наступні групи:

- правовідносини, що врегульовані Директивами ЄС та нормами українського законодавства;
- правовідносини, що врегульовані Директивами ЄС, але не врегульовані нормами українського законодавства;
- правовідносини, що частково врегульовані національним законодавством, на відміну від Директив ЄС [5].

В ЄС основоположною Директивою в системі захисту прав споживачів цифрових послуг є Директива 2019/770/ЄС «Про певні аспекти контрактів на постачання цифрового контенту та цифрових послуг» (далі - Директива 2019/770/ЄС) [6]. Згідно Директиви 2019/770/ЄС її положення застосовують до контрактів, за якими продавець надає або зобов'язується надавати цифровий контент або цифрову послугу споживачеві, а споживач надає або зобов'язується надати персональні дані. Персональні дані можуть бути надані продавцю або під час укладення договору, або пізніше, наприклад, коли споживач дає згоду на використання виконавцем будь-яких персональних даних, які споживач може завантажити або створити їх за допомогою цифрового контенту або цифрової послуги [6].

Закон України від 10.08.2023 «Про цифровий контент та цифрові послуги» (далі – ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги») поширюється на відносини, в яких виконавець на підставі договору надає або зобов'язується надати цифровий контент та/або цифрову послугу споживачу, а споживач надає або зобов'язується надати свої персональні дані, крім випадків, якщо їх надання необхідне виключно для одержання цифрового контенту та/або цифрової послуги, без наміру подальшого використання персональних даних для досягнення будь-яких інших цілей [7].

Директива 2019/770/ЄС чітко визначає поняття цифрових послуг та цифрового контенту, і цей підхід відображений у ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги». Обидва акти визначають цифрові послуги як окремий об'єкт договірних правовідносин. Як і Директива 2019/770/ЄС, ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги» визначає обов'язки постачальників щодо якості надання цифрових послуг і контенту. Даний Закон також зобов'язує забезпечити належну роботу таких послуг, відповідність заявленим умовам та характеристикам, що відповідає вимогам Директиви 2019/770/ЄС.

ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги» значно гармонізований з Директивою 2019/770/ЄС, але залишається низка істотних положень, які або не врегульовані, або лише частково охоплені. Зокрема, слід вказати на положення щодо встановлених Директивою 2019/770/ЄС вимог до постачальників цифрових послуг про надання оновлень для підтримки функціональності та безпеки контенту. Вказаний обов'язок постачальників не відображений повною мірою в ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги». Так, слід вказати на те, що увагу зосереджено лише на окремих аспектах. Зазначений Закон охоплює загальні положення щодо якості надання послуг, але питання постійного підтримання та оновлення контенту залишаються не в повному обсязі врегульованими по відношенню до Директиви 2019/770/ЄС.

Директива 2019/770/ЄС містить термін «*reasonable time*» (з англ. розумний строк) в низці положень, зокрема п. 46 Директиви наголошує, що «розумний строк» повинен оцінюватися об'єктивно залежно від природи невідповідності чи контенту, п. 64 Директиви передбачає, що встановлення фіксованих строків для приведення цифрового контенту у відповідність може бути недоцільним через різноманітність цифрових продуктів. Також, у ст. 8, ст. 14 та ст. 16 Директиви «розумний строк» визначає строк, протягом якого споживач має встановити оновлення (ст. 8), в «розумний строк» постачальник зобов'язаний усунути невідповідність (ст. 14), у «розумний строк» постачальник має забезпечити повернення даних після розірвання договору (ст. 16) [6].

Ст. 3 ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги» вказує, що виконавець зобов'язаний надати цифровий контент та/або цифрову послугу у «розумний строк» після укладення договору, якщо інше не передбачено договором. Ст. 12 ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги» деталізує, що виконавець має обов'язок безоплатного приведення цифрового контенту та/або цифрової послуги у відповідність протягом розумного строку з моменту повідомлення споживачем про невідповідність без будь-яких значних незручностей для споживача, враховуючи характер цифрового контенту та/або цифрової послуги та мету, з якою споживач замовляв цифровий контент та/або цифрову послугу. Дане положення є аналогічним ч. 3 ст. 14 Директиви 2019/770/ЄС, що також враховує безоплатність (англ. *free of charge*) та характер цифрового контенту та мету використання (англ. *the nature of the digital content or digital service and the purpose*).

У зв'язку із наведеним, доцільно розглянути особливості зниження ціни, відмови від договору і припинення договору, передбачених ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги» та Директивою 2019/770/ЄС. Директивою в ч. 4 ст. 14 встановлено низку положень, згідно з якими споживач має право на пропорційне зниження ціни (англ. *proportionate reduction of the price*) чи відмовитися від договору (англ. *termination of the contract*), а саме, якщо засіб приведення цифрового контенту або цифрової послуги у відповідність є неможливим або непропорційним (п. (a), ч. 4 ст. 14); виконавець не привів цифровий контент або цифрову послугу у відповідність (п. (b), ч. 4 ст. 14); невідповідність з'являється, незважаючи на спробу виконавця привести цифровий контент або цифрову послугу у відповідність (п. (c), ч. 4 ст. 14); невідповідність має настільки серйозний характер, що виправдовує негайне зниження ціни або відмову від договору (п. (d), ч. 4 ст. 14); виконавець заявив, або з обставин зрозуміло, що він не зможе привести цифровий контент або цифрову послугу у відповідність протягом розумного строку або без значних незручностей для споживача (п. (e), ч. 4 ст. 14) [6]. Споживач згідно ст. 12 Закону України від 10.08.2023 «Про цифровий контент та цифрові послуги», має право вимагати пропорційного зменшення ціни або відмовитися від договору за аналогічних випадків передбачених ч. 4 ст. 14 Директиви 2019/770/ЄС. Слід також зауважити, що згідно із Законом України виконавець має виконати зобов'язання без значних незручностей для споживача, що відповідає ч. 3 ст. 14 Директиви 2019/770/ЄС.

Згідно Директиви (ЄС) 2019/770 будь-яке відшкодування, яке виконавець повинен сплатити споживачеві внаслідок зниження ціни або відмови від договору, має бути здійснене без невинуватої затримки і, в будь-якому випадку, протягом 14 днів з дати, коли виконавець був поінформований про рішення споживача скористатися правом споживача на зниження ціни або відмови від

договору (ч. 1 ст. 18). Виконавець повинен здійснювати відшкодування за допомогою того самого платіжного засобу, який споживач використовував для оплати цифрового контенту або цифрової послуги, якщо споживач прямо не погодився на інше, і за умови, що споживач не сплачує жодних комісій в результаті такого відшкодування (ч. 2 ст. 18) [6]. ЗУ «Про цифровий контент та цифрові послуги» містить ідентичні положення, зокрема встановлено 14-денний строк та конкретизовано, що повернення має здійснюватися у тій самій формі, що й оплата, якщо інше не погоджено (ч. 2 ст. 16).

Крім того, при укладанні договорів з надання цифрового контенту та цифрових послуг застосовуються Директива 2011/83/ЄС «Про права споживачів» (*Consumer Rights Directive – CRD*) [8] та Директива 2019/2161/ЄС «Щодо кращого виконання та модернізації захисту прав споживачів в ЄС» [9].

Директива 2011/83/ЄС має на меті вдосконалення функціонування внутрішнього ринку шляхом досягнення високого рівня захисту прав споживачів через уніфікацію певних актів законодавства держав-членів, що стосуються договорів між споживачами та продавцям.

Яновицька Г.Б. вказує на те, що Директива ЄС 2011/83/ЄС визначає основні етапи укладення дистанційних контрактів між споживачем і продавцем, зокрема обов'язок надання інформації про суттєві умови договору, письмове підтвердження цих умов, право споживача на відмову від контракту впродовж 7 днів та виконання замовлення протягом 30 днів. У разі неможливості виконання договору споживач має бути проінформований, а сплачені кошти повернені у зазначений термін [10, с. 93-94].

Згідно з Директивою 2011/83/ЄС продавець повинен надати споживачу в чіткій та зрозумілій формі інформацію до укладення договору (ч. 1 ст. 6), включаючи характеристики послуг (п. (а), ч. 1. ст. 6), загальну ціну (п. (е), ч. 1. ст. 6), терміни надання послуги (п. (g), ч. 1. ст. 6), права на відмову (п. (h), ч. 1. ст. 6), а також нагадування про наявність юридичної гарантії відповідності товарів, цифрового контенту та цифрових послуг (п. (l), ч. 1. ст. 6) [8]. Особливу увагу Директивою приділяється цифровим товарам, де повинні бути чітко вказані технічні вимоги та умови доступу до послуги.

Закон України у редакції від 19.11.2022 «Про захист прав споживачів» (далі – ЗУ «Про захист прав споживачів»), також передбачає обов'язок продавця надати споживачу необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію (ч. 1 ст. 15), основні властивості та умови використання (п. 3. ч. 1. ст. 15), дані про ціну (п. 6 ч. 1 ст. 15), а також гарантійні зобов'язання виконавця (п. 9 ч. 1 ст. 15) [11]. Проте положення щодо цифрових товарів або послуг та їх технічних характеристик недостатньо відповідають Директиві 2011/83/ЄС. Наприклад, ЗУ «Про захист прав споживачів» не містить окремих вимог щодо цифрового контенту, сумісності або надання цифрових послуг.

Директива 2019/2161/ЄС «Щодо кращого виконання та модернізації захисту прав споживачів ЄС», яка є основною частиною пакету «Нова угода для споживачів», вдосконалює правила для цифрових розробок, зокрема щодо прозорості онлайн-ринків. Її основна мета полягає в гарантуванні рівних прав споживачів на «безкоштовні» цифрові послуги, забезпеченні прозорості відгуків споживачів та можливості подання претензій щодо зниження цін [12, с. 255]. Хоча цю Директиву офіційно не імplementовано в Україні, деякі її елементи вже починають відображатися в українському законодавстві через ініціативи щодо модернізації захисту прав споживачів. Наприклад, введення механізмів щодо прозорості цін (ч. 1, ч. 3. ст. 15 ЗУ «Про захист прав споживачів») та умов договорів, а також заборони нечесної підприємницької практики (ст. 19 ЗУ «Про захист прав споживачів»).

Також в ЄС прийнято Регламент Європейського Парламенту та Ради 2022/2065 від 19.10.2022 р. про єдиний ринок цифрових послуг, відомий як (*Digital Services Act – DSA*) [13], введення в дію положень якого відбулось 17.02.2024. Цими актами зокрема передбачено зобов'язання онлайн-майданчиків докладати розумних зусиль для оцінки надійності виконавців, а також зберігати й публікувати інформацію про виконавців, які користуються послугами платформи, аби дозволити споживачам визначитися із доцільністю укладання з цими виконавцями дистанційного контракту. Інтернет платформи також зобов'язані організувати свій інтерфейс таким чином, щоб ці могли дотримуватися законодавства ЄС про безпеку споживачів і товарів.

Директива 2000/31/ЄС, відома як Директива про електронну комерцію, є важливим нормативним актом Європейського Союзу, що регулює правові аспекти надання інформаційних послуг та

захисту прав споживачів у цифровій сфері [14]. Вказана Директива встановлює основні принципи для функціонування внутрішнього ринку електронної комерції, забезпечуючи при цьому високий рівень правової визначеності як для споживачів, так і для постачальників послуг. Серед положень Директиви 2000/31/ЄС доцільно вказати на регулювання діяльності постачальників інформаційних послуг відповідно до законодавства країни їхньої реєстрації, що становить принцип країни походження.

Цей принцип, що є основним у Директиві 2000/31/ЄС, наразі не впроваджений в українське законодавство. Відповідно, діяльність постачальників електронних послуг в Україні регулюється українським законодавством незалежно від місця їх реєстрації. Тобто, якщо іноземний постачальник надає послуги в Україні, його діяльність підлягає регулюванню українським законодавством.

Закон України «Про електронну комерцію» згідно ч. 4. ст. 1 застосовується до діяльності іноземних суб'єктів електронної комерції в частині реалізації ними товарів, виконаних робіт, надання послуг покупцям (замовникам, споживачам) на території України [15]. Виходячи із даного положення, Закон України «Про електронну комерцію» регулює діяльність суб'єктів електронної комерції в Україні, незалежно від того, де вони зареєстровані.

Висновки. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг та цифрового контенту є процесом, який триває. У Законі України від 10 серпня 2023 року «Про цифровий контент та цифрові послуги» відображено ключові аспекти гармонізації законодавства України з правовими нормами ЄС у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг. В даному Законі чітко визначено поняття цифрових послуг і цифрового контенту, суб'єктний склад правовідносин, права та обов'язки учасників, а також встановлено відповідальність за їх порушення.

Проведене дослідження підтвердило актуальність питання гармонізації законодавства України з правовими нормами ЄС у цій сфері. Основну увагу приділено імплементації ключових Директив ЄС, таких як Директива 2019/770/ЄС, Директива 2011/83/ЄС, та Директива 2000/31/ЄС. Водночас, виявлено низку прогалин, зокрема: недостатнє врегулювання оновлень цифрового контенту; недостатнє впровадження принципу «розумного строку»; обмежена адаптація специфіки цифрових послуг у Законі України «Про захист прав споживачів». Для підвищення ефективності правового регулювання цифрових послуг рекомендується розширити положення національного законодавства, враховуючи вимоги Директив ЄС щодо оновлень контенту та впровадження принципу «розумного строку». Необхідно також посилити адаптацію норм в Законі України у редакції від 19.11.2022 «Про захист прав споживачів» з урахуванням специфіки цифрових послуг.

Активна робота українських законодавців над відповідністю нормативно-правової бази сприяє створенню сприятливих умов для розвитку цифрових правовідносин, підвищуючи рівень захисту прав споживачів і прискорюючи процес гармонізації з правом ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коссак В.М. Теоретико-практичні проблеми захисту прав споживачів. Спогади про Людину, Вчителя, Цивіліста-епоху: (до 85-річчя від Дня народж. акад. Ярославни Миколаївни Шевченко) / ГО «Ліга проф. права, д-рів юрид. наук та д-рів філософії у сфері права»; [за заг. ред. Р.О. Стефанчука]. Київ: АртЕк, 2017. 389 с.
2. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. OJ L 161, 29.5.2014. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>.
3. Пархоменко Н.М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види. *Часопис Київського університету права*. 2012, № 1. С. 338–343.
4. Сьох К.Я., Гультай М.М. Імплементація нормативно-правових актів Європейського Союзу у національне законодавство України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/18.pdf.
5. Бургуані Т., Рогачова Г.А., Серьогін О.Ю. Право та політика ЄС у сфері захисту прав споживачів: Навчальний посібник. К.: ІМБ КНУ імені Тараса Шевченка. 2003. 115 с.
6. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services (Text with EEA relevance). OJ L 136, 22.5.2019. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/770/oj>.

7. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 р. № 3321-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2023, № 90, ст. 345.
8. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council. OJ L 304, 22.11.2011. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0083>.
9. Directive (EU) 2019/2161 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 amending Council Directive 93/13/EEC and Directives 98/6/EC, 2005/29/EC and 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council as regards the better enforcement and modernisation of Union consumer protection rules. OJ L 328, 18.12.2019. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj>.
10. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: монографія. Львів: Видавництво “Растр-7”, 2018. 400 с.
11. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*, 1991, № 30, ст. 379.
12. Пристай Р.А., Яворська І.М. Захист прав споживачів при укладенні електронних договорів в рамках Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Том 2, № 74 (2022). URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/273706/269050>.
13. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act). OJ L 277, 27.10.2022. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>.
14. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (‘Directive on electronic commerce’). OJ L 178, 17.7.2000. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32000L0031>.
15. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. *Голос України*. 2015. № 180.